

ผลกระทบ‘พลังงานขาดแคลน’ ครั้งใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และโอกาสของอุตสาหกรรมไทย

สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านพลังงานครั้งใหญ่ เนื่องจากมีจำนวนประชากรและเศรษฐกิจที่ต้องขับเคลื่อนหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลให้มีความต้องการใช้พลังงานจำนวนมาก โดยจีนอาศัยแหล่งพลังงานสำคัญ ได้แก่ ถ่านหิน น้ำมัน และเป็นผู้ใช้รายใหญ่ที่สุดของโลกในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จีนมีแหล่งถ่านหินจำนวนมากภายในประเทศ จึงใช้ถ่านหินในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับการใช้พลังงานพื้นฐานโดยรวม กอปรกับโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่ไม่มีประสิทธิภาพ จึงก่อปัญหามลพิษทางอากาศ ขณะที่จีนมีแหล่งน้ำมันดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้ต้องนำเข้าน้ำมันดิบเพิ่มขึ้น จนกลายเป็นผู้นำเข้าน้ำมันดิบรายใหญ่ที่สุดของโลก ในปี ๒๕๖๒ จีนนำเข้าน้ำมันดิบเป็นมูลค่า ๒.๔ แสนเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้าก๊าซธรรมชาติเป็นมูลค่ามากกว่า ๕ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ ทำให้จีนต้องพึ่งพาการนำเข้าเกือบร้อยละ ๗๕ ของการใช้พลังงานทั้งหมดภายในประเทศ ประกอบกับสภาพอากาศที่มีความแปรปรวนและอากาศร้อน ทำให้มีความต้องการพลังงานที่สูงขึ้น

นอกจากนี้ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด จึงตั้งเป้าหมายให้จีนลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์ภายในปี ๒๐๖๐ ทำให้มีการจำกัดการใช้ถ่านหินที่เข้มงวด ส่งผลให้เหมืองถ่านหินของจีนผลิตได้น้อยลงทำให้ราคาถ่านหินสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อโครงข่ายไฟฟ้าจากการผลิตกระแสไฟฟ้าได้น้อยลง โดยส่งผลกระทบต่อ ๑๒ มณฑลในจีนที่กำลังเผชิญกับวิกฤตด้านพลังงานในช่วงไม่กี่สัปดาห์ที่ผ่านมา อาทิ มณฑลกวางตุ้ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการผลิตที่มีมูลค่าถึง ๑.๗ ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของผลผลิตทางเศรษฐกิจประจำปีของจีนที่กำลังเจอปัญหาด้านพลังงานทำให้ บริษัทต่าง ๆ ในมณฑลต้องปิดตัวลง ๒-๓ วัน/สัปดาห์ เพื่อแบ่งปันส่วนในการใช้พลังงาน ซึ่งคาดว่าสถานการณ์ปัญหาด้านพลังงานในจีนจะคงอยู่ยาวจนถึงสิ้นปี ซึ่งอาจกระทบไปถึงการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในประเทศ รวมถึงผลกระทบต่อการค้าโลก

การค้าระหว่างประเทศของจีน

จีนมีการค้าระหว่างประเทศกับทั่วโลก โดยในปี ๒๕๖๒ มีตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เวียดนาม เยอรมนี อินเดีย เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สินค้าส่งออกที่สำคัญของจีน ได้แก่ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การสื่อสาร อุปกรณ์เครื่องจักรผลิตภัณฑ์เหล็กกล้า เคมีภัณฑ์ อาหาร รถยนต์ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เสื้อผ้า เฟอร์นิเจอร์ สำหรับตลาดนำเข้าสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เยอรมนี บราซิล มาเลเซีย เวียดนาม สินค้านำเข้าที่สำคัญของจีน ได้แก่ น้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน อุปกรณ์เครื่องจักร ก๊าซธรรมชาติ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ แร่เหล็ก พลาสติก เคมีภัณฑ์ ยา เนื้อสัตว์ ไม้ ผักและผลไม้

อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์การขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าคงอยู่ต่อไปถึงสิ้นปีตามการคาดการณ์ของหน่วยงานท้องถิ่นของจีนจะทำให้การผลิตลดลงในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจของจีน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจีน และส่งผลกระทบต่อ Supply Chain ทั่วโลกที่กำลังเจอกับสถานการณ์วิกฤตนับตั้งแต่การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เริ่มดีขึ้น ซึ่งสินค้าที่จีนมีการผลิตลดลงจากการปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการส่งออก นอกจากนี้ สินค้าที่จีนนำเข้าจากประเทศต่าง ๆ ก็อาจได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน

ผลกระทบและโอกาสของอุตสาหกรรมไทย

ในปี ๒๕๖๒ จีนเป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ของไทย โดยเป็นตลาดส่งออกอันดับ ๒ และเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ ๑ ของไทย ขณะที่ไทยเป็นตลาดส่งออกอันดับ ๑๗ ของจีน

ในปี ๒๕๖๒ สินค้าอุตสาหกรรมสำคัญที่ไทยส่งออกไปจีนและสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญของไทยที่มีการส่งออกไปโลกมากที่สุด ๑๐ อันดับแรก ได้แก่

การส่งออกสินค้าของไทยไปจีน	การส่งออกสินค้าของไทยไปโลก
๑) เม็ดพลาสติก	๑) รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ
๒) ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง	๒) เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ
๓) ผลิตภัณฑ์ยาง	๓) อัญมณีและเครื่องประดับ
๔) เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๔) ผลิตภัณฑ์ยาง
๕) เคมีภัณฑ์	๕) เม็ดพลาสติก
๖) ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	๖) แผงวงจรไฟฟ้า
๗) รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๗) เคมีภัณฑ์
๘) ยางพารา	๘) เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ
๙) ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	๙) น้ำมันสำเร็จรูป
๑๐) แผงวงจรไฟฟ้า	๑๐) เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ในปี ๒๕๖๒ มูลค่าสินค้าทุนและสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่ไทยนำเข้าจากจีน ๑๐ อันดับแรก ได้แก่

สินค้านำเข้าจากจีน	สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่ไทยนำเข้าจากจีน
๑) เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	๑) เคมีภัณฑ์
๒) เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	๒) เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์
๓) เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๓) แผงวงจรไฟฟ้า
๔) ผลิตภัณฑ์โลหะ	๔) เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ
๕) เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ การแพทย์	๕) สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์
๖) สินค้าทุนอื่น ๆ	๖) พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช
๗) เรือและสิ่งก่อสร้างลอยน้ำ	๗) ผลิตภัณฑ์ทำจากพลาสติก
๘) ผลิตภัณฑ์ทำจากยาง	๘) สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป
๙) รถไฟ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	๙) ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์
๑๐) กล้อง เลนส์และอุปกรณ์การถ่ายรูป ถ่ายภาพยนตร์	๑๐) ลวดและสายเคเบิล

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าสินค้าอุตสาหกรรมที่ไทยอาจจะได้รับผลกระทบจากการส่งออกไปจีนได้น้อยลง เนื่องจากจีนอาจมีการลดกำลังการผลิตและแปรรูปสินค้าลดลงจากการจำกัดการใช้พลังงานในประเทศ เช่น เม็ดพลาสติก ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์ยาง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

นอกจากนี้ สินค้าอุตสาหกรรมไทยที่อาจจะได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับสินค้าส่งออกไปจีน จากการนำเข้าสินค้านำเข้า วัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปจากจีนเพื่อใช้ในการผลิตหรือแปรรูปสินค้าในประเทศ โดยเฉพาะสินค้านำเข้าที่มีการส่งออกจำนวนมาก เช่น เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เป็นต้น ในส่วนสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปที่อาจได้รับผลกระทบ เช่น เคมีภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า เป็นต้น

ดังนั้น ผู้ประกอบการที่อยู่ในอุตสาหกรรมอาจต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์การค้าของจีนที่อาจเปลี่ยนแปลงไป โดยพัฒนาสินค้าและหาตลาดใหม่เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ

ซึ่งประเทศไทยมีโอกาสในสินค้าอุตสาหกรรมที่จีนอาจจะผลิตลดลงจากการจำกัดการใช้พลังงานในประเทศและยังมีความต้องการในประเทศ รวมถึงไทยยังสามารถส่งออกสินค้าทดแทนสินค้าที่จีนมีการผลิตและส่งออกลดลง ได้แก่

๑. สินค้าเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ สินค้าวงจรรวม (Integrated Circuit/IC) ซึ่งประเทศไทยมีการผลิต Hard disk drive ในปี ๒๕๖๒ มูลค่าส่งออกรวม ๓.๔ แสนล้านบาท และวงจรรวมเป็นส่วนประกอบสำคัญในการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีมูลค่าส่งออกรวม ๒.๓ แสนล้านบาท เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-๑๙ ส่งผลให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในยุค New Normal เช่น work from home Smart Home Smart office เป็นต้น

๒. สินค้าอาหาร เช่น ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ไข่สดแช่เย็นแช่แข็ง กุ้งแช่แข็ง อาหารปรุงแต่ง เป็นต้น เนื่องจากสินค้าอาหารยังคงมีความต้องการในตลาดจีนและตลาดต่างประเทศจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-๑๙ ที่ทำให้ห่วงโซ่อุปทานหยุดชะงัก รวมถึงไลฟ์สไตล์การบริโภคอาหารที่เปลี่ยนไปโดยต้องการอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และง่ายต่อการบริโภค

๓. สินค้าเม็ดพลาสติก เช่น เม็ดพลาสติกชีวภาพทั้งแบบพลาสติกที่สลายตัวได้ทางชีวภาพ (Compostable plastics) และพลาสติกที่ผลิตจากวัตถุดิบชีวมวล (biobased-plastics) เนื่องจากกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลก ส่งผลให้ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตลอดจนผู้บริโภคจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๔. สินค้าพลังงาน เช่น เครื่องกังหันไอพ่นและส่วนประกอบของเครื่องกังหันไอพ่นมากกว่ากังหันชนิดอื่น ๆ ซึ่งจีนมุ่งสู่การใช้พลังงานหมุนเวียนหรือพลังงานสะอาด พบว่าจีนนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ประกอบการไทยสามารถพัฒนาศักยภาพการผลิต โดยเฉพาะส่วนประกอบเครื่องกังหันไอพ่น ซึ่งเป็นที่ต้องการของทั้งตลาดโลกและจีน (ข้อมูลจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า)

นอกจากนี้ นักลงทุนในจีนมีโอกาสที่จะย้ายฐานการผลิตบางส่วนมายังภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากข้อจำกัดของการใช้พลังงานในจีน ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีที่ไทยสามารถดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนในจีนมาลงทุนในไทย โดยรัฐบาลไทยควรดำเนินการเพื่อเตรียมพร้อมด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑. สร้างและพัฒนา Eco System สำหรับอุตสาหกรรม โดยการพัฒนาคูคลากร ปรับโครงสร้างการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในอนาคต

๒. พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ แปรรูปอาหาร ประกอบกับอุตสาหกรรมของไทยบางส่วนมีความพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมเป้าหมาย อาทิ เกษษัณท์ การแพทย์ครบวงจร โดยผ่านการสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาในสถานศึกษาและระหว่างภาครัฐกับเอกชนที่ต้องการนำไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการศึกษาและพัฒนาแรงงานที่มีทักษะตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรม

๓. ปรับกฎระเบียบที่ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย โดยลดกฎระเบียบและขั้นตอนทางราชการที่ยุ่งยากและเป็นอุปสรรคต่อการเริ่มต้นธุรกิจของผู้ประกอบการรายใหม่ และสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรี ทั้งธุรกิจรายใหญ่ที่มีศักยภาพในการลงทุนด้านเทคโนโลยี และธุรกิจรายย่อยที่มีจุดแข็งด้านความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดการยกระดับเทคโนโลยีของประเทศ

.....
นางสาวศิระประภา เอื้อวิวัฒน์สกุล
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

แหล่งที่มา

<https://positioningmag.com/1340064>

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/939921>

<https://www.tnnthailand.com/news/tnnexclusive/81230/>

https://ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/144869/144869.pdf&title=144869&cate=838&d=0

<https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/investment/>

<https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/thai-relations-china/>

<http://english.customs.gov.cn/Statistics/Statistics?ColumnId=6&page=2>

<http://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>